

egyfrankos ebédjét. A véletlen és saját extravagáns szeszélye a legnagyobb szélsőségek között vetik ide-oda, de amik fiatal, örökké jökedvő, örökké ártatlan.

Minden párizsi ember ismeri őt. Míg fiatal az ember és élvezni akarja az életet, megosztja a garcon-lakását valamelyik Musette-el. Elnek boldogan, örökös jökedvben, mint férj és feleség, sokszor éveken keresztül, míg valamikor egy szép napon szegény Musette hiába zöreg meg szokott otthona ajtaján. A viszonyok vége és a leány valami vig notát dudolva állít be régi műhelybe, hogy dolgozzék, míg új tetlen otthonra nem tesz szert.

Vagy meszik az, hogy ő tudatja néhány kedves sorral, melyekben híres ortografiai tudatlansága csak úgy remekel, a barátjával, hogy találkozott valami örült fiatal vicomte-tal és neki kedve van most selyemruhát viselni, meg megszögni A viszontlításra, majd ha meg-
unta a selymet és főfajást kap a megszögtől!

És visszatér. A könnyelmi felszín alatt mely etikai érzés lakozik Musette nem erkölcsi leny, hanem leplezetlen, őszinte kifejezése a kor erotikus hajlamának. Sőt bizonyos tekintetben martir is. Mert szeret, dacára annak, hogy az erkölcsös társadalom, melyben az erkölcsöt a hagyományos formák pótolják, kilöki őt a maga kebeleiből és megvetéssel tekint rá. Belekerül a férfiak halóiba és őt tartják az erkölcs megrontójának. Szeret ép oly őszintén, mint valami törvényes feleség, csak hogy, mivel könnyű szerrel lehet tőle szabadulni, mikor meg-
unták őt, míg a házasság frigyét örökös békában sinlő-
nének mind a ketten, azért pária ő, számkivetett ő s valami hópitalban fejezi be megsiratatlanul fiatal életét.

De azért bűnös. Mert az ő karjaiból vánszorog a férfi fáradtan, életuntan a házi tüzhelyhez, miután élete javát meddő élvezetekben pazarolta el. A statisztika tőle kéri számon a meg nem született gyermekek életét és ő benne találja a végkiveszés okát. És a statisztika-nak igaz van, mert Musette nem született anyának.

A jelen mindig erősebb a jövőnél. Szegény Musette, halálra ítélnek, el akarják pusztítani és legjobb barátai-nak is alá kell írniok a halálos ítéletet. Veszedelmes vagy, halálhozó vagy a nemzetnek, bár mélységesen éreztük, hogy szép is vagy, jó is vagy. A modern civilizáció teremtet meg, mely fékezhetetlen önzésével meg nem fért az eddigi házassági viszonyok kötelékében. Harmincz esztendő koráig kell most az embernek dolgoznia, míg feleséget tarthat el, te pedig olyan igénytelen vagy, hogy minden fecskéfészeken is elférsz.

Mi tagadás benne? — A fiatal ember, ha köztud és hű hites feleség közt kell választania, neked ad előnyt. De épen ez a halálos vétke. Mert a házasság hagyományos formája nyűg ugyan nagyobbbrészt, de szent és tiszteltemre. Választani kell közte és a grisetted között.

De fájdalom, nem kell féltenelem létedet. Óhajtom pusztuládot a közjó érdekében, de örülök, hogy halhatatlan vagy. Mert szép, poctikus veszedelem vagy s a mióta létezel, a költők bele nem fáradnak megéneklé-sedbe. Különb vagy te Agrippinánál és Juliánál, ez impe-ratori grisettednél, s nem vagy összehasonlítható azok-kal a sötét árnyakkal, melyek éjszaka az utcasarkokon feketellenek s melyekben, ha kifestetett arcukba tekintünk, ráismerünk a rothadásból, pusztá állatfiaságból üzletsze-rűen élő Asphalt Bettyre.

Szüükszerűség megment. Hozhatnak törvényeket a házasságnak veled szemben való védelmezésére, te tul fogod élni a házasságot. Vagy megváltoztatják az erkölcsösség fogalmait, úgy ahogy az erkölcs tényleg már is megválto-zott és befogadnak tisztességesnek a társadalomba, vagy pedig beteljesednek az idők, amint eddig beteljesedtek.

És ebben az esetben az utolsó francia nem a felesége karjaiban, betegágyon fogja kiadni a lelkét, hanem pezsgő mellett, vígan kociztatva és Musette-tel az ölében.

Semper.

Krónika II.

Prolog a mennyben.

(Mysterium.)

SZEMÉLYEK:

Egy HANG.

LUCIFER.

(*Szin: a világűr. LUCIFER sötétségbe öltözve jó. A messze-ségben egy fényes pont.*)

Egy HANG.

Szentségtörő! Hogy mersz előmbé jönni?!

LUCIFER.

Koldulni jöttem szent irtalmadat.

Egy HANG.

Szarvad letörve hát?...!

LUCIFER.

Régóta, felség!

Mióta költök szóvivője lettem,
Ellágyult, szende, jó ördög vagyok.

Egy HANG.

Mi kell? Mit kívánsz? Végezzünk hamar.

LUCIFER.

Kegyelmet! Ments fel a kötelmeimtől!
Tégy penzióba! Engedd, hogy lemondjak!

Egy HANG.

Az ördög-pálya nincs kedvedre többé?

LUCIFER.

Szép hivatás, de oly impraktikus!...
Midőn meghagytad, méltó büntetéskép,
Hogy egy csekély provízió fejében
Magam szállítsam a pokol-fenékre
A bűnös embert: még nem is gyanítam,
Mily súlyos terhet raktál vállaimra!
Akkor úgy látszott: könnyű a dolog,
S valóban voltak fényes napjaim.
— Ó vig napok! Ó szép Aranyszal!
Midőn pompásan tellett puttonom,
Gyorsan végeztem s szép hasznót szereztem
De, fájdalom, e szép napok oda,
Az ember immár tudja védni bőrét,
S oly kitanult, hogy alig csíphetem meg.
Idő haladtán, im, oda jutottunk,
Hogy éjjel-nappal futva, fáradozva,
Verejtékve sem t'om megszerezni
A kis províziót, amelyből megéljük,
Sőt, szegényemre, gyakran, számtalanszor,
Üres puttonnal érkezem haza.

Bosnyák képek.

Irtá: ABONYI ÁRPÁD.

IV.

A staribrodí hid.

Plevljétől ötven kilométernyire a Mednik planina alatt, közvetlenül a Drina partján fekszik Staribrod, régi sandzsak székhelye. A Bosna vize mellett gubbasztó piszkos Maglajt egy csomó otromba trachit-kő tette emlékeztetővé, amelyekkel agyonverték szép fényes huszárajainkat a maglaji mély után, Staribrod emlékeztetővé tette széles katonai körben a hidja.

Egy nagy buta fahíd a Drinán, közel száz esztendő. A török uralom lusta korában soha senki se bajlódott ezzel a hiddal; észre se vették, hogy van. Mindössze öt-hat száz igazhívó katona őrizte egyik végén, s ugyanannyi helyezkedett el nagy ritkán a másik végén is. Ezt a muzulman őrséget aztán néha hetekig, hónapokig ott felejtették a hídán, — máskor meg alig melegegett meg az egyik, jött nyomban a másik, s ettől fogva ez ügyelt a maga módja szerint a hidra és a Szerajevói kegyelmes pasa alattvalóira, a bosnyákokra. Soha se történt, hogy az alattvalók bár egyetlen-egyszer orrolták volna ezt a török jármót. Ott volt a nyakukban, de nem érezték, s vissza is fizették hiány nélkül, ami apró szekaturát nyelniük kellett. Megesett afféle vidám bolondság sokszor, hogy a forró napsugárban üldögélő muzulman őrség, — amely nemcsak katonai, hanem rendőri és finansz-szolgálatot is teljesített, — jóféle elemzőtársat neszelt egy-egy bosnyák alattvaló kövér izsákjában, ki átmenőben vala gyantalan bizalommal a padisah hídján, s a hid innenső felén már kinyögte tisztójéból az adó bakst. (Ebből az adóból a szerajevói kegyelmes pasa természetesen soha egy árva fillért se látott. Eltűnt, elpárolgott ez a pénz utközben, mint a pára.) A hid túlsó végén erre megállították a hű alattvalót, elvettek kövér izsákját, láрма, szitkozódás kerekedett, egy-egy durva kacaj, s végül egy hű alattvaló loccsanó pottyanása a vízbe. A török őrségnek határozottan jó érzéke volt a humor iránt, s értett a felázadt kedély hathatós leültetéséhez is. Ledobták breviter a toporékoló alattvalót a hídrol a Drina hullámai közé, s azzal vége. Persze, hogy hiába ordította nekik a szegény kifogzott ördög, hogy ez »nem eljárás.«

Panaszra egyébiránt nem ment senki. Az őrség nyugodtan alhatott a híd lábán mellé épített fakunyhóban, vagy a kunyhó mellett, szalmán, kőpöngyegbe burkolózva bizakodván vállasos lélekkel Allah védelmében, — nem panasztolták be soha. Megtörtént azonban, hogy egy-egy fekete éjszakán dühös bögéssel ugráltak volna talpra, ha ügyesen csavart szalmagúzs nem fogta volna le őket. Hajlékony pálczák suhogtak ugyanis a levegőben, s csapódtak le szapora tempóban a török állam bugyogóira, amelyekben ilyenkor mindig benne volt az őrség is. Egyszer se történt, hogy a hidra lopódzó kifosztott alattvalók üres bugyogókát poroltak volna.

Efféle apró tréfák gyakorta estek a staribrodí hidon. Megszokták őket; senkinek se tűnt fel, ha egy-egy igazhívó katona lilaszínű háttal furdott a Drinában, vagy felpuffadt orral morfondírozott maga elé, s hasalt a földön elnyulva, mert nem tudott ülni.

Egyszer aztán hirtelen vége szakadt ennek a kedélyes állapotnak, — a török őrség visszahúzódt a hid innenső végére, s kiváncsian nézegette bakáinkat, akik a hid másik végét foglalták el. Staribrod nyugalma fölött ettől kezdve kétféle katonaság őrködött a hidon: innenső végén a török, túlsó végén a miénk.

Meguntam már e hitvány üzletet,
Nyugodni vágnak roskadt térdeim,
A fáradtságot nem bírom tovább,
Azért kérék, ments fel kötelmeimtől!
Ki pihenést adsz szélnek, csillagoknak,
Ki nyugtot adtál a hollandinak,
Esengve kérék, pillants végre rám is
S szánd meg az over working áldozatját!

EGY HANG.

Kis fátylát adtam a hölgy fénybogárnak,
Hogy himje annál könnyebben megejtse.
Az emberekbe gyarlóságot olték,
Hogy ráismerhess a jeltőljeidre.

LUCIFER.

Ó, Sire, jeltőljeim kijátszanak!
Kifognak rajtam, s hálóm elkerülök.
Az ember, mondom, retentő ravasz lett,
Kiélvezi a sok bocsánatos bűnt,
De a nagyokba nem harap bele.
A bőrért felti és tudósan óvja,
Baktériumtól őrzi háza táját,
S a kolerát, hív cimborámat is,
Ugy megpuhítja, megújhaszítja,
Hogy a szegényre alig ismerék rá.
Hidd el, lefőzött, nem bírok vele.
Azért, könyörgök, ments fel e robtortól,
Avagy segíts meg, mert elpusztulok.

EGY HANG.

Jó, megsegítelek. Végre is, te épp úgy
Teremténnyem vagy, mint a többiek.
Hallgass reám és nézz a földtekére.
Látod e pontot, melyre rámutattam?
Eredj oda s várd nyugton a sorod.
Él ott egy ember, Wein János nevű,
Ki oly italt mér, melynek habjai
Hatékonyabbak Lethe szent vizénél.
E vizre, hogy ha rátekintesz is,
Kéj és gyönyör fut át egész valódon.
Eredj, utánad küldöm cimborádat,
S a nektár vágyad teljesíteni fogja.

LUCIFER.

Uram!

— EGY HANG.

Mondottam, ördög, küzdj és bizva bizzál.

X.

Férlak arra néznek, amit őknek gondolnak; asszonyok arra, amit őknek nem.

Hippó.

Sokat nélkülözhet az ember, csak egyet nem: az embert.

Börte.

A ki az utolsó consequenciáktól visszariad, az ne kutasson, hanem higgyen.

Molachott.